

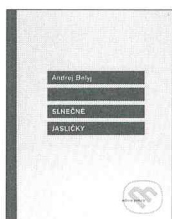
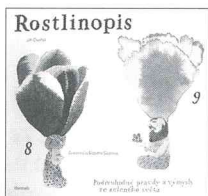
# Knihy

● Dobrá knížka pro děti je vzácnost, a proto rád upozorňuji na jednu opravdu znamenitou. Navenek má podobu slovníku, kde každé písmeno je reprezentováno jedním či niekoľika predstaviteľmi rastlinného sveta. Texty bych nejspíše označil za fejetony – je to čtení spojující zábavu s poučením, někdy jde spíše o příběh, jindy o pojednání. Nechybí ani kritický postoj k některým legendám. Text doprovázejí „dobré otázky“, na které by se měl čtenář pokusit odpovědět sám, než si přečte odpověď. Třeba: Proč některé květy začínají vonět navečer? Věříte tomu, že se rostliny navzájem varují před nebezpečím? Kniha probouzí zároveň zvědavost i lásku k přírodě. Nelze si od ní odmyslet překrásné ilustrace Alžběty Skálové.

Jiří Dvořák: *Rostlinopis, Baobab, Praha 2012, 71s., cena 245 Kč.*

-jn-

● Boris Nikolajevič Bugajev, v literárním světě známější pod menem Andrej Belyj (1880-1934) sa v slovenskej prekladovej beletrii ešte veľmi neudomácnil. Po preklade románu Peterburg je výber z poézie *Snečné jasličky* iba prvou vážnejšou exkurziou do poetiky popredného predstaviteľa tzv. druhého obdobia ruského symbolizmu. Kniha opierajúca sa o tri ťažiskové básnické zbierky (*Zlato v azúre*, *Popol*, *Urna*) súčasne predstavuje autora aj ako teoretika v oblasti verzológie. Belyj totiž experimentoval s básnickou rečou, dlhodobo sa zaoberajúc prozodickou organizáciou básní, ich rytmom, a tak mnohé jeho úvahy a objavy inšpirovali ruských formalistov. Je potešiteľné, že prekladateľ Ján Kvapil zachoval formálne prvky originálu i pôvodnú básnikovú obraznosť a že pri hľadaní vhodných, esteticky pôsobiacich rýmov bol zväčša vynachádzavý a invenčný. Napokon, vo svojom doslove píše



o zámere častejšie siahat' po plnohodnotných rýmoch a verše slabične zjednocovať, keďže ruština má „nižšiu sémantickú hustotu“. Treba však predoslať, že pri vyrovnávaní onoho rozdielu slovenskými neutrálnymi výrazmi občas uprednostnil iba častice, znamená a príslovky, čiže slová nižšej sémantickej kategórie. Ba na ploche jedinej básne Kentaur uplatnil gramatický, asonančný a mužský rým pri rovnakom slovom základe: „dni – sny, dňa – mňa, deň – pochodeň“. Otázne je aj to, či nemal trojslabičný amfibrach častejšie nahrádzať v slovenčine prirodzenejšími stopami, teda trochejom a daktylom. V každom prípade čitatelia poézie majú v rukách knižku skvelej poézie, z ktorej je viac ako zjavné, že Andrej Belyj po pretlmočení do slovenčiny je stále Andrej Belyj a nik iný.

Andrej Belyj: *Snečné jasličky, preklad Ján Kvapil, Občianske združenie Vlna / drewo a srd, Bratislava 2012, 106 s.*

-mah-

● Pokus o nový spôsob vymezení českého literárního romantismu metodologicky vychází z teorie modelování, na jedné straně se inspirující myšlením L. Hejdánka, respektive M. Petříčka, na druhé se opírá o synopticko-pulsační chápání literatury, rozpracované Peterem Zajacem, který byl také jedním z lektorů publikace. Podle Turečka je toto specifické pojetí literárního dění schopno „registrovat a popisovat nejrůznější překračování, prolínání a opětné ustavování hranic“, přičemž neopomene zdůraznit, že už Aleš Haman (druhý lektor svazku) v šedesátých letech nevnímal „proměny literatury jako lineární vývoj, realizovaný střídáním etap, ale jako vnitřně dynamický proces modifikací a proměn“. Přenos synopticko-pulsačního modelu na zkoumání českého literárního romantismu, respektive „romantična“, které podle Turečka „dovoluje lépe postihnout i jen jednotlivé romantické rysy/prvky v rámci mnohostranných, stylově různorodých textů či



jednotek vyššího řádu“, je novým a překvapujícím přístupem. S tímto modelem se prvotně setkáváme v Zajacově studii z r. 1988 na téma výzkumu regionální literatury (Región ako problém lokálneho a globálneho), která se stala jedním z východisek v jeho dalších úvahách o regionalismu (Tvorivosť regiónu) a posléze o národní literatuře (Existuje čosi ako pulsačné dejiny literatúry?). Bratislavský badatel uvažuje o vztahu lokálního a globálního, kdy dochází k pulsaci prostorů, kterou označuje jako přijímání podnětů z vnějšího prostředí a vyzářování vlastních podnětů zpět; tehdy se vytváří jakýsi pružný pulsující prostor, v kterém se jednotlivé subsystemy navzájem prolínají. Zajacovy názory korespondují s úvahami Zdeňka Hrbaty, jenž se spolu s Martinem Procházkou věnuje romantismu delší dobu především z komparativního hlediska a který uvažuje o decentralizaci literárního vývoje podobně. Pokud pojmy jako vliv, vyzářování, působení, vlastní centristickému pohledu a jeho lineární perspektivě (vidina postulátu horizontu, tedy cíle), nahradíme výrazem permanentního dění, pak je můžeme chápat jako vkládání a nepřetržitost toho, co se děje a v čem je spatřován smysl; smysl se tedy děje všude, i na tzv. periférii.

Jestliže zaznamenáváme krizi modelů a vzorů, pak ani Dalibor Tureček a jeho výzkumný tým nepřicházejí s něčím zcela novým. Hodnota použitého modelu je dána ponejvíce tím, zda s jeho pomocí dokážeme nahlížet ustálené, kanonizované texty z méně tradiční perspektivy nebo jestli nám umožní argumentačně přesvědčivým a produktivním způsobem nastínit vztah mezi dosud málo zkoumanými nebo zcela opomíjenými aspekty kulturního systému. Ani komparativní aspekt zde není zcela opomenut, ať již v rovině inspirací zahraniční literární vědou (zejména německou, ale také polskou – Marie Janionová), nebo v přesazích k jiným uměleckým druhům, a to přesto, že editor v úvodu deklaruje nutnost přidržet se „literárně textostředné pozice“, jejímž opakem je jakási „bezbréhá šíře kulturních studií“. A tak kromě příspěvků tradičně literárněhistorických (analýza Kollárovy Slávy dcery z hlediska pohledu krajiny jako mytologického prostoru, literární obraz minulosti v rané recepci Rukopisu Královédvorského a Zelenohorského jako konstituování mýtu

národní literatury, či Máchova báseň Čech, Tomanova Lesní panna jako uzlový bod literárního romantismu či zamyšlení nad J. V. Kamarýtem jako „marginálním“ básníkem – nebylo by lépe přiznat sine ira et studio, že jde o „regionálního“ autora, což by lépe odpovídalo oné původní zajacovské pulsační, lokálně-periferní koncepci výkladu dějin?), je tu také nacházení podobností mezi výtvarnou a literární reprezentací bouře (u A. Mánesa a K. H. Máchy). Tedy máme zde nakonec co do činění s výzkumnou intermediální pozicí.

Je snad zbytečné, aby editor svou pracovní hypotézu k realismu uváděl byt' jen jako Appendix do knihy, která signalizuje titulem, že půjde o jiný literární směr, přestože se realismus začal profilovat „právě v prvé polovině 19. století“. Navíc za tímto Appendixem již nenásleduje žádná případová stať; editor přitom slibuje, že propříště se výzkumný tým bude věnovat klasicismu (!). Vhodnější by podle mého soudu bylo uvažovat o zvláštní publikaci („Literární realistično“?) opět s případovými studiiemi za úvodem do problematiky od editora knihy. Přesto však Turečkově snaze rozumím. Pojednání o realismu mi v knize tolik nevadí, ostatně z romantismu zřejmě v jistém ohledu vyrůstá nebo se u některých autorů – Neruda, Hálek, Klostermann – oba směry plodně prostupují. Tureček chce oba směry – poněkud jinak než Hrbata a Procházka v knize *Romantismus a romantismy* (2005) – vytáhnout ze „šuplíku“ a naplnit novým, dynamičtějším obsahem. Navíc evidentně touto kapitolou dotváří strukturu knihy do jakési triády a naznačuje, kam se bude ubírat jeho další zájem. Výsledky s obecnější platností nám editor slibuje od výstupů projektu GAČR *Diskursivita literatury 19. století v česko-slovenském kontextu* (2012–2016). Jiné výtky se mohou týkat snad jen disproporčnosti v zatížení textů poznámkovým aparátem, popřípadě se můžeme zamyslet nad problematičností některých zkratkovitých formulací nebo dílčích nejasností jako v případě užití pojmu „revoluční romantismus“. Nezbyvá než si počkat, co dalšího přinese tým vesměs mladých či středně generačních badatelů z jižních a středních Čech.

*Dalibor Tureček a kol. České literární romantično.*

Synopticko-pulsační model kulturního jevu,  
Host Brno 2012, 344 s.

-Im-